

Cees van Dam¹

DOORBRAAK IN DE AANSPRAKELIJKHEID VAN MOEDERVENNOOTSCHAPPEN

Over drie Shell-nederlagen, het einde van een tijdperk en nieuwe paradigma's

1 Inleiding

Begin 2021 bevestigden het Haagse hof in *Oguru c.s.* en het Britse Supreme Court in *Okpabi c.s.* dat op moedervennootschappen² een zorgplicht kan rusten met betrekking tot de operationele activiteiten van hun dochters. Deze uitspraken waren niet verrassend want zij volgden het *Vedanta*-arrest van het Supreme Court uit 2019, waarin het de hardste noten over dit onderwerp al had gekraakt.

Verrassender was het vonnis van de Haagse rechtbank in mei 2021 in *Milieudefensie c.s.* waarin het moedervennootschap Royal Dutch Shell (RDS) beval om in 2030 de CO₂-emissies van het Shell-concern en die van haar toeleveranciers en afnemers met 45% te hebben verminderd ten opzichte van 2019. Dit vonnis was de derde juridische nederlaag van RDS in minder dan vier maanden tijd.

In deze bijdrage bespreek ik het belang van *Vedanta*, *Oguru*, *Okpabi* en *Milieudefensie* voor het aansprakelijkheidsrecht en het ondernemingsrecht. Ik plaats deze uitspraken in het wereldwijde, transnationale en multidisciplinaire kader van onderneming en mensenrechten. In dit bredere kader vormen de hier te bespreken aansprakelijkheidsprocedures een van de belangrijke instrumenten.

In par. 2 schets ik eerst kort deze bredere context van onderneming en mensenrechten, waarna in par. 3 de inhoud van de vier rechtszaken aan de orde komt. Vervolgens analyseer ik twee belangrijke aspecten van transnationale procedures: de rechterlijke bevoegdheid (par. 4) en het toepasselijk recht (par. 5). In par. 6 maak ik de stand van zaken op met betrekking tot de *duty of care* van moedervennootschappen en in par. 7 analyseer ik de toepassing van *Vedanta* door het Haagse hof. Par. 8 bevat een over-

1 Cees van Dam is hoogleraar International Business and Human Rights, Rotterdam School of Management, Erasmus Universiteit; hoogleraar European Tort Law, Universiteit Maastricht en Visiting Professor King's College London, waar hij de *Law of Tort* (LL.B.) en *Business and Human Rights* (LL.M.) doceert.

2 Ik gebruik hier niet de term 'holding', omdat die een passieve houding ten opzichte van de dochters impliceert. Dat is bij de hier aan de orde zijnde verticaal georganiseerde concerns niet het geval.